

UTAM A SZEMIOTIKAI SZÖVEGTANHOZ

6. 1976–1977. Egy szövegelmélet komponensét képező lexikon felépítése elemzésének időszaka

PETŐFI S. JÁNOS

Az *Utam a szemiotikai szövegtanhoz* című *Visszatekintés* előző (ötödik) részében az 1974–1975-ös időszakban folytatott kutatómunkám eredményeit kommentáltam, amelyben még központi helyet foglalt el a 'kotextuális szövegelmélet' tulajdonságainak vizsgálata. Ennek a vizsgálatnak egyik centrális részét képezte egy szövegelmélet komponensét alkotó lexikon felépítésének elemzése. Az ezzel kapcsolatos munkák részben az itt tárgyalt időszakban folytak, részben zömmel ebben az időszakban került publikálásukra sor.

Kutatási témáim osztályozó besorolásához itt is az eddigiekben használt keretet használom – kiegészítve egy („H”-val jelzett) új tematikai egységgel; a bibliográfia utalások alapjául változatlanul PETŐFI 1991.Ha/Ea szolgál.

A besorolásnál követett alapelv – mint korábban, itt is – a következő: (a) a kövéren szedett (zárójelbe nem tett) bibliográfiai utalás előfordulása azt a tematikus helyet jelzi, ahol a szóban forgó mű bemutatásra kerül, ami természetesen nem jelenti azt, hogy az így besorolt művek mindegyike 'monotematikus', azazhogy csak azzal a témával foglalkozik, amelyikhez be lett sorolva; ezekre a tematikus helyekre másrészt a gyors tájékozódás megkönnyítése érdekében magában a bibliográfiában is történik utalás; (b) a kerek zárójelbe tett, kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek más nyelven (vagy más formában) is publikálásra kerültek az adott periódusban, aminek következtében (ismételt) tárgyalásukra nincs szükség; végül (c) a szögletes zárójelbe tett kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek korábbi publikációknak az adott periódusban való (azonos vagy más nyelvű) újraközlései, aminek következtében tárgyalásukra már korábban sor került. A (b) és (c) pontba tartozó művek más művekkel való kapcsolatait mind a bibliográfiában mind a kommentárokból kereszttutalások jelzik.

A: A SZÖVEGTAN TUDOMÁNYELMÉLETE

A0: A szövegtani kutatásról általában

van **Dijk – Petőfi (ed.): 1977.Ea**

A1: A szövegnyelvészet tudományelméletéhez

A2: Az általános (azaz nem csak nyelvészeti értelemben vett) szövegtan tudományelméletéhez

Petőfi: 1976/77.Hc, 1976.Ea, 1977.Ea, 1977.Ga, 1977.Ge, 1977.Gf (1977.Ia), (1977.Ib), (1977.Ic), Petőfi – Rieser: 1977.Ea

- B: MODERN (SZÖVEG)NYELVÉSZET**
Petőfi: 1976.Ha, 1976.Hd, 1976.Ga
- C: SZÁMÍTÓGÉPES SZÖVEGTAN**
- D: LEXIKOLÓGIA – LEXIKOGRAFIA**
Petőfi: 1976.Eb, 1976.Ec [1977.Eb], 1977.Gb, 1977.Gc, 1977.Gd,
Bredemeier – Jansen – Petőfi: 1977.Ga, Heger – Petőfi (Hg.):
1977.Ga, Petőfi – Bredemeier (Hg.): 1977.Ga
- E: A JELRENDSZEREK ÉS A JELRENDSZEREK HASZNÁLATÁNAK TUDO-
MÁNYA(I)**
E1: Szemiotika
E2: Kommunikációelmélet
Petőfi: 1977.Gg
- F: A (DOMINÁNSAN) VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANA**
F0: A (dominánsan) verbális szövegek tipológiája
F1: Az elmélet- (a modell-)alkotás általános kérdései
F2: Az elmélet- (a modell-)alkotás speciális kérdései
F3: A verbális szövegek szövegtani interpretációja
F31: műalkotásoké
Petőfi: [1976.Hb]
F32: nem műalkotásoké
F4: A multimediális, de dominánsan verbális szövegek szövegtani interpretációja
F41: műalkotásoké
F42: nem műalkotásoké
F5: Fordításelmélet – Fordításkritika
- G: A NYELVEK NEM KÖZVETLEN ÉRTELMI HASZNÁLATA**
G1: A nyelvek figuratív használata
G2: Közvetett jelentés(ek) létrehozására irányuló szövegtani interpretáció
- H: VISSZATEKINTÉS JELLEGŰ ÍRÁSOK**

A0: van Dijk – Petőfi (ed.) 1977.Ea. A szövegtani kutatás eredményeinek elemzése és a kutatók közötti nemzetközi információcsere előmozdítása érdekében 1977-ben a W. De Gruyter Kiadónál (Berlin – New York) új sorozat indult szerkesztésében *Research in Text Theory / Untersuchungen zur Texttheorie* címmel. E sorozat első kötetét VAN DIJKkel együtt szerkesztettük; célunk az volt, hogy a különféle irányzatokat képviselő kutatók egy adott szövegre vonatkoztatva tárgyalják azokat a kérdéseket, amelyeket a szövegkutatásban központi kérdéseknek tartanak. E kötetnek – amelyben még három nyelvet lehetett használni a tanulmányok nyelveként – tartalomjegyzéke a következő:

Grammars and Descriptions. Studies in Text Theory and Text Analysis

Foreword: The Genesis of this Reader
 J. THURBER: The Lover and His Lass

Jared BERNSTEIN / Kenneth Lee PIKE:
 The Emic Structure of Individuals in Relation to Dialogue

- Theun van DIJK:
Connectives in Text Grammar and Text Logic
- Roger FLOWER:
Cohesive, Progressive, and Localizing Aspects of Text Structure
- A. J. GREIMAS / F. NEF:
Essai sur la vie sentimentale des hippopotames
- Jean-Blaise GRIZE:
Logique et discours
- Elisabeth GÜLICH / Wolfgang RAIBLE:
Überlegungen zu einer makrostrukturellen Textanalyse: J thurber, The
Lover and His Lass
- M. A. K. HALLIDAY:
Text Semantic Choice in Social Context
- Roland HARWEG:
James Thurbers „The Lover and His Lass” – textgrammatische Bemerkun-
gen zur Konstitution eines literarischen Textes
- Klaus HEGER:
Signemränge und Textanalyse
- R. E. LONGACRE:
A Taxonomic Deep and Surface Structure Analysis of ‘The Lover and His Lass’
- Yanouchka OPPEL:
„The Lover and His Lass”, lecture de ce texte. (Tentative d’analyse sémiotique,
partielle et partial)
- Bohumil PALEK:
Reference and Texte
- Krystyna PISARKOWA:
Zur Rolle der Personalpronomina

Editor’s Postscript

A2: *Petőfi 1976/77.Hc* annak a kutatómunkának az elméleti hozadékát foglalja össze rövideen, amelyet az első bielefeldi periódusban (1972 – 75 között) fejtettem ki. E tanulmány tematikus egységei a következők: (0) a jelentés és a ‘jelentés’ értelmezésének nyelvelméletet meghatározó szerepe, (1) A nyelvészet jelenkori fejlődésének néhány főbb állomása, (2) Természetes nyelvek formális szemiotikai elmélete mint szövegelmélet: Egy formális nyelvészeti, természetes logikai program, (3) Egy formális szemiotikai szövegelmélet alkalmazásának néhány kérdése: Természettudományos, társadalomtudományi és irodalmi szövegek vizsgálata. (Hét évi szünet után ez volt az első magyar nyelven megjelenő tanulmányaim egyike. Kommentárokkal ellátva újraközlésre került *A jelentés értelmezéséről és vizsgálatáról. A mondatszemiótikától a szövegsemitikáig* című könyvem (Párizs – Bécs – Budapest, Magyar Műhely, 1994.) első fejezeteként.)

Petőfi 1976.Ea voltaképpen két korábban már publikált írás (lásd *Petőfi 1974.Ec* és *Petőfi 1974.Gh*) angol nyelven egy tanulmánnyá egyesített változata. Minthogy a szóban forgó két tanulmányt korábban már ismertettem, újbóli ismertetésükre itt nincs szükség.

Petőfi 1977.Ea egy korábban már publikált mű (lásd *Petőfi 1974.Ea*) újra megjelentetése, enyhén kibővített változatban. A bővítés abban áll, hogy az 1974-ben publikált

tanulmány egy olyan, ötoldalnyi 6. fejezettel lett kiegészítve, amelyben akkori koncepcióm irodalmi szövegekre való alkalmazásának aspektusai kerülnek tárgyalásra.

Petőfi 1977.Ga annak a kérdésnek néhány aspektusával foglalkozik, hogy mi módon (milyen szükséges változtatások végrehajtásával) lehet(ne) felépíteni egy logikaorientált mondattani szabályrendszert. Az 'integrált szemiotikai szövegelmélet' kifejezés explikációja és egy – a modellteoretikus interpretáció egy-két egyszerű modelljét bemutató – logikai exkurzus után, az exkurzusban bemutatott logikákra való hivatkozással tárgyalja egy, a nyelvészet igényeinek kielégítése céljából koncipiált grammatikai szabályrendszer globális felépítését.

Petőfi 1977.Ge a természetes nyelvek kutatásának néhány tudományelméleti kérdésével foglalkozik, különös tekintettel a verbális kommunikáció alapvető operációjára (az értelem- és korrelátkomponenseknek az egyes megnyilatkozásokhoz való hozzárendelésére). Az első rész azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy milyen módon határozható meg annak a diszciplínának az objektumtartománya, amely természetes nyelvek elemzését és leírását tűzi ki célul, valamint hogy ennek a célkitűzésnek a nyelvészet, a logika, vagy a nyelvfilozófia tud leginkább eleget tenni. A második részben egy szövegelméleti keret (a TeSWeST elméleti kerete) kerül rövid bemutatásra, annak szemléltetésével, hogy miképpen vehetők figyelembe ebben a keretben a nyelvészeti, a logikai, valamint nyelvfilozófiai kutatás bizonyos eredményei.

Petőfi 1977.Gf egyrészt azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy egy adott szöveghez rendelhető világfragmentumnak a szubvilágai milyen elemek (technikai konstruktumok) bevezetése révén különböztethetők meg egymástól, valamint hogy azok alapján az interpretált szövegre vonatkozóan milyen 'tematikus hálók' értelmezhetők, másrészt azzal, hogy egy szövegelmélet összetevőjeként értelmezett lexikonnak melyek a szövegfeldolgozásban magára vállalható / vállalandó alapfeladatai.

Mínthogy *Petőfi (1977.Ia), (1977.Ib)* és *(1977.Ic)* rendre *Petőfi 1977.Ea, 1977.Ga*, illetve *1976/77.Hc* olasz nyelvű változatai, külön ismertetésükre itt nincs szükség.

Petőfi – Rieser 1977.Ea válasz arra a kritikára, amelyet Marcelo DASCAL és Avishai MARGALIT publikáltak a szöveggrammatika szükségességének / lehetőségének posztulálásával szemben. A kritika és válasz jól érzékelteti a 'szöveggrammatika' koncepciója akkori ellenzőinek és védelmezőinek a felfogását.

B: *Petőfi 1976.Ha* nem 'szakemberek' számára írt esszéstílusban foglalkozik a modern nyelvészeti kutatás néhány (akkori) központi kérdésével, valamint a kutatási eredmények felhasználhatóságának / felhasználásának néhány aspektusával.

Petőfi 1976.Hd a modern nyelvészeti kutatás három irányzata (a generatív grammatika, az univerzális grammatika és a beszédaktus-elmélet) főbb aspektusainak informatív szándékú bemutatása.

A Bielefeldi Egyetemnek volt / van egy „Mathematisierung der Einzelwissenschaften [Az egyes tudományok matematizálása]” elnevezésű 'fakultásközi' intézménye, amelynek keretében éveken keresztül azzal a kérdéssel foglalkoztunk, hogy a matematizálás mit jelent, mi módon alkalmazható a különféle természet- és humán tudományokban. *Petőfi 1976.Ga* egy olyan kötetben jelent meg, amely ezekre a kérdésekre választ adni kívánó tanulmányokat gyűjt egybe. Tanulmányomban néhány előzetes megjegyzés megfogalmazása után a következő témakörök köré csoportosítva mutatom be (informatív

módon) a matematizálás nyelvészetbeni alkalmazásának néhány aspektusát: „Über mögliche Aspekte und Methoden der linguistischen Forschung [A nyelvészeti kutatás lehetséges aspektusairól és módszereiről]”, „Einige Bemerkungen über die Anwendung statistischer Methoden in der Linguistik [Néhány megjegyzés statisztikai módszerek nyelvészetbeni alkalmazásáról]” és „Mathematische Logik und Linguistik [Matematikai logika és nyelvészet]”.

D: Ahogy e *Visszatekintés* két megelőző részében már utaltam rá, egy elmélet részét képező lexikon felépítésének elemzése az 1974–78-as periódusban a kutatómunka központi témáját képezte. Ennek céljából egy külön kutatócsoportot hoztunk létre a DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft [Német Kutatási Alap]) anyagi támogatásával. Az itt röviden bemutatásra kerülő munkák ennek keretében készültek el, és kerültek megvitatásra.

Petőfi 1976.Eb – miként a címe is jelzi – azt a kapcsolatot elemzi, ami egy (nyelvre és világra vonatkozó ismereteket egyaránt tartalmazó) lexikon (egy elmélet részét alkotó szótár) és egy szövegelmélet között optimális esetben fenn kell hogy álljon. A lexikonbeli explikációkat magukat is sajátos szövegeknek tekintve, foglalkozik azok speciális felépítésével, a mindennapi nyelvre és a szaknyelvekre vonatkozó explikációk összefüggésével, valamint az explikációk formális reprezentációjának – amely természeténél fogva szövegrepresentáció! – kérdéseivel.

Petőfi 1976.Ec egyrészt a TeSWeST elméleti keretét vázolja, amely egy dominánsan nyelvészeti és egy dominánsan logikai komponenst tartalmaz. Ennek az elméleti keretnek azután két aspektusa kerül bővebb bemutatásra: a reprezentációs nyelv globális felépítése és az elmélet összetevőjét képező lexikon néhány eleme.

Mintogy *Petőfi [1977.Eb]* a korábban már ismertetett *Petőfi 1974.Eb* újraközlése, újbóli ismertetésére itt nincs szükség.

Petőfi 1977.Gb azokkal a követelményekkel foglalkozik, amelyeket egy szövegelmélet (itt a TeSWeST) komponensét képezni tudó lexikonnak ki kell tudni elégítenie.

Petőfi 1977.Gc, amely annak a kollokviumnak a számára készült megvitatandó ‘working paper’-ként, amelynek kötetében publikálásra került, a lexikonbeli explikációk felépítésének és szövegszemantikai reprezentációkban való alkalmazásuknak néhány aspektusával foglalkozik.

Petőfi 1977.Gd úgyszintén a lexikon és szövegelmélet kapcsolatával foglalkozik, hangsúlyozván, hogy egyrészt a lexikonszócikkek szerkezeti felépítése annak a szövegelméletnek a függvénye, amelynek összetevőjét kell hogy alkossa, másrészt egy szövegelmélet ‘teljesítőképesége’ csak akkor elemezhető eredményesen, ha rendelkezik egy lexikonkomponenssel. Más szóval a ‘Lexical Functional Grammar’-hez viszonyítva, kutatásunk tárgyát egy ‘Lexical Functional Text Grammar’ képezte, ha ezt a terminust nem is használtuk. (Szeretném megjegyezni, hogy a ‘szövegelmélet’, ‘szöveggrammatika’ terminusokat itt azért használom, mert ezekben az években ténylegesen használtuk őket. Az azt illető reflexió, hogy ezek a terminusok nem szerencsések, későbbi keletű!)

Bredemeier – Jansen – Petőfi 1977.Ga sorra veszi az egyes szófajokat, azt vizsgálva, hogy egy szövegelméleti komponens funkcióját betölteni hivatott lexikonban azokhoz milyen információk rendelendők.

Heger – Petőfi (Hg.) 1977.Ga annak a kollokviumnak az (enyhén kibővített) anya-

gát tartalmazza, amelyet e kötet szerkesztői 1975-ben rendeztek a ZiF-ben [Zentrum für interdisziplinäre Forschung der Universität Bielefeld]. Közlelbbi információ céljából itt közlöm a kötet tartalomjegyzékét:

Kasustheorie, Klassifikation, semantische Interpretation.
Beiträge zur Lexikologie und Semantik

I. *Kasustheorie*

FILLMORE, Charles J.:

The case for case reopened

FINKE, Peter:

Aristoteles, Kant, Fillmore. Ein Diskussionsbeitrag zur Metaphysik der Kasusgrammatik

RAIBLE, Wolfgang:

Partitiv, Akkusativ und Nominativ als Objekt. Kasusproblem in einer kontrastiven deutsch-finnischen Grammatik oder wie man erfolgreich Linguisten frustriert

SAMLOWSKI, Wolfgang:

Case Systems in Artificial Intelligence

Klassifikation

DAHLBERG, Ingetraut:

Grundprobleme der Klassifikation

JANSEN, Louise M.:

Linguistische Beiträge zur semantischen Klassifikation von Substantiven. Ein Überblick

JANSEN, Louise M.:

Aspekte der Klassifikation von Verben

NEUBAUER, Fritz:

Aspekte der Klassifikation von Adjektiven

III. *Semantische Interpretation*

OBERSCHELP, Arnold:

Eine erweiterte Prädikatenlogik

OBERSCHELP, Arnold:

Ein Ansatz zur Berücksichtigung von Sprechhandlungen in der Prädikatenlogik

ZIFONUN, Gisella:

Die Konstruktsprache KS. Entwurf eines Darstellungsmittels für natürlichsprachlich formulierte Information

PETŐFI, János S.:

Some aspects of a multi-purpose thesaurus

PETŐFI, János S.:

Textrepräsentation und Lexikon als semantische Netzwerke

Petőfi – Bredemeier (Hg.) 1977. Ga egy, az említett kutatócsoport által 1976-ban rendezett kollokviumon megvitattott előadásokat gyűjti egybe. Annak szemléltetésére, hogy milyen kérdések tartoztak kutatási témánk panorámájához, idézem itt e két kötet tartalomjegyzékét:

Das Lexikon in der Grammatik – die Grammatik im Lexikon

I. Struktur und Funktion der Wörterbücher: Analysen und Perspektiven

BURGHARDT, Wolfgang:

Wie hilfreich sind fach- und umgangssprachliche Wörterbücher? (Eine mehrstufige Analyse ausgewählter Terme)

NEUBAUER, Fritz:

Einige Aspekte umgangssprachlicher Lexika

BREDEMEIER, Jürgen – JANSEN, Luise – PETŐFI, János S.:

Überlegungen zu den syntaktischen und semantischen Informationen im Wörterbuch einer natürlichen Sprache

II. Semantische Explikation und Allgemeinwissen

HÖLKER, Klaus:

Über einen Typ von Lexikoneinträgen für gemeinsprachliche Lexika

GUENTHNER, Franz:

Problems for a Theory of Lexicon

BURGHARDT, Wolfgang:

Zur Konstruktion der chemischen Fachsprache

III. Thesaurus, maschinelle Sprachverarbeitung, Dokumentation

NEUMANN, Reimund:

Thesauri und Klassifikation von Wissen

RAUSCHNER, Hans-Dieter:

Zum Aufbau eines Lexikons für die maschinelle Sprachverarbeitung

GERDEL, Wolfgang:

Verbstrukturen in einem definierten medizinisch-wissenschaftlichen Textmaterial

IV. Grammatik und Lexikon

PETŐFI, János S.:

Einige Bemerkungen über die grammatische Komponente einer integrierten semiotischen Texttheorie

PETŐFI, János S.:

Das Lexikon als Komponente einer semiotischen Theorie von natürlichen Sprachen

PETŐFI, János S.:

Lexikoneintragungen in der kanonischen Repräsentation von Sätzen und Texten

EIKMEYER, Hans-Jürgen:

Syntaktische Information im Lexikon und Transformation

V. Klassifikation

JANSEN, Louise M.:

Zur begrifflichen Ordnung substantivischer Lexikoneinheiten

KINDT, Walter:

Zum Problem der Sortenspezifikation. Korreferat zu Jansen, Louise M.: „Zur begrifflichen Ordnung substantivischer Lexikoneinheiten“

HARTMANN, Regina:

Klassifikation arabischer Substantive anhand ihrer Morphologie

VI. *Argument-labels*

BREDEMEIER, Jürgen:

Valenztheorie und Kasusgrammatik

HEYDRICH, Wolfgang:

Zur Einführung von argument-labels

RATH, Christel:

Exemplarische Einführung einiger lokaler argument-labels

BREDEMEIER, Jürgen – HEYDRICH, Wolfgang – JANSEN, Louise M.:

Argumentstrukturbezogene Analyse einer Anzahl von Verben

BALLWEG, Joachim:

Einige skeptische Bemerkungen zum Konzept der Argument-Labels

HEYDRICH, Wolfgang:

Zu einigen Mißverständnissen in Ballwegs „skeptische Bemerkungen“

Über das Projekt „Kernlexikon“

E2: *Petőfi: 1977.Gg* azokkal a szövegtani kérdésekkel foglalkozik, amelyeket – akkori felfogásomra alapulól – meggyőződésem szerint a szociolingvisztikai / dialektológiai kutatásnak is figyelembe kellene vennie, hogy lépést tessen szövegek mint szövegek elemzése (figyelembevétele) felé.

F31: Minthogy *Petőfi: [1976-Hb]* a korábban már ismertetett *Petőfi 1968.Ha*-nak újraközlése, ismertetésére itt nincs szükség.

Irodalomjegyzék

1976 – 1977

Az évekre bontott bibliográfia technikai felépítése a következő: (1) alfabetikus elrendezésű; (2) azonos személy(ek) esetében előbb jönnek a szerzőként, azután a szerkesztőként létrehozott művek adatai; (3) egy-egy adott éven belül az adatok a következő nyelvi csoportosítás szerint vannak elrendezve (a betűkódok az angol elnevezések kezdőbetűi): magyar /= H/, angol /= E/, német /G =/, olasz /= I/; (4) egy-egy adott nyelven belül az ugyanabban az évben megjelent művek adatait a nyelvi kódot követő betűszimbólumok különítik el egymástól; (5) több bibliográfiai tételben előfordul a „pt”, illetőleg az „RTT” rövidítés, amely a „papiere zur textlinguistik / papers in textlinguistics”, illetőleg a “RESEARCH IN TEXT THEORY / UNTERSUCHUNGEN ZUR TEXTTHEORY” című sorozatra utal; (6) a bibliográfiai tételek egy részét zárójelbe tett keresztutalás zárja, amely vagy nyelvi verzió(k)ra, vagy re- vagy prepublikációra utal.

BREDEMEIER, Jürgen - Louise M. JANSEN - János S. PETŐFI:

1977.Ga Überlegungen zu den syntaktischen und semantischen Informationen im Wörterbuch einer natürlichen Sprache. In: *Das Lexikon in der Grammatik, die Grammatik im Lexikon* (= pt 13), hg. von János S. PETŐFI und Jürgen BREDEMEIER. Hamburg, Buske, 65-88. [D]

HEGER, Klaus - János S. PETŐFI (hg.):

1977.Ga *Kasustheorie, Klassifikation, semantische Interpretation. Beiträge zur Lexikologie und Semantik* (= pt 11). Hamburg, Buske. [D]

PETŐFI, János S.:

- 1976.Ha Néhány szó a nyelvről, a nyelvészetről és a nyelvészet alkalmazásáról. In: *Az embernek próbája. Emlékkönyv a Hollandiai Mikes Kelemen Kör fennállásának huszonötödik évfordulójára*. Amsterdam, Hollandiai Mikes Kelemen Kör, 100-112. [B]
- 1976.Hb Műelemzés - strukturalizmus - nyelvi struktúra. In: *Stilisztikai tanulmányok*, válogatta és az utószót írta MURVAI Olga. Bukarest, Kriterion, 166-188. (Republication of 1968.Ha) [F31]
- 1976/77.Hc A mondatgrammatikától egy formális szemiotikai szövegelméletig (A természetes nyelvek jelenkori kutatásának egyik főirányáról). *Magyar Műhely* (Párizs) 50 (1976.), 51-58, 51 (1977.), 41-50, 52 (1977.), 34-47. [A2]
- 1976.Hd Új irányzatok a nyelvészetben és a nyelvfilozófiában (Generatív grammatika, univerzális grammatika, beszédaktus-elmélet). *Mérleg* (Bécs) 1. 83-95. [B]
- 1976.Ea Formal pragmatics and a partial theory of texts. In: *Pragmatik/Pragmatics II, Zur Grundlegung ener expliziten Pragmatik*, hg. von Siegfried J. SCHMIDT. München, Fink, 105-121. [A2]
- 1976.Eb Lexicology, encyclopaedic knowledge, theory of text. *Cahiers de lexicologie XXIX*, 25-41. [D]
- 1976.Ec A frame for FRAMES (A few remarks on the methodology of semantically guided text processing). In: *Proceedings of the second annual meeting of the Berkeley Linguistics Society, February 14-16, 1976*, ed. by Henry THOMPSON & Kenneth WHISTLER. Berkeley, University of California, 319-329. [D]
- 1976.Ga Linguistik und Mathematik. Mathematische Methoden in der Linguistik. In: *Mathematisierung der Einzelwissenschaften*, hg. von Bernhelm Booß und Klaus Krickeberg, Basel - Stuttgart, Birkhäuser Verlag, 56-82. [B]
- 1977.Ea Semantics - pragmatics - text theory. *PTL: A Journal for Descriptive Poetics and Theory of Literature* 2. 119-149. (Revised version of 1974.Ea) [A2]
- 1977.Eb Some aspects of a multi-purpose thesaurus. In: *Kasustheorie, Klassifikation, semantische Interpretation. Beiträge zur Lexikologie und Semantik (=pt 11)*, hg. von Klaus HEGER und János S. PETŐFI. Hamburg, Buske, 323-340. (Republication of 1974.Eb) [D]
- 1977.Ga Einige Bemerkungen über die grammatische Komponente einer integrierten semiotischen Texttheorie. In: *Das Lexikon in der Grammatik, die Grammatik im Lexikon (=pt, 13)*, hg. von János S. PETŐFI und Jürgen BREDEMEIER. Hamburg, Buske, 263-285. (Cf. 1977.Ib) [A2]
- 1977.Gb Das Lexikon als Komponente einer semiotischen Theorie von natürlichen Sprachen. In: *Das Lexikon in der Grammatik, die Grammatik im Lexikon (= pt 13)*, hg. von János S. PETŐFI und Jürgen BREDEMEIER. Hamburg, Buske, 287-296. [D]
- 1977.Gc Lexikoneintragungen in der kanonischen Repräsentation von Sätzen und Texten. In: *Das Lexikon in der Grammatik, die Grammatik im Lexikon (= pt 13)*, hg. von János S. PETŐFI und Jürgen BREDEMEIER. Hamburg, Buske, 297-314. [D]
- 1977.Gd Alle Wege führen zum Lexikon (Einige Aspekte der theoretischen und angewandten Linguistik). In: *Akten der 2. Salzburger Frühlingstagung für Linguistik. Salzburg vom 29. bis 31. Mai 1975*, hg. von Gaberell DRACHMAN. Tübingen, Narr, 413-427. [D]

- 1977.Ge Theorie der natürlichen Sprachen oder angewandte Logik? Wissenschaftstheoretische Aspekte einer semantisch fundierten Texttheorie. In: *Theorie der Sprachwissenschaft* (= *Osnabrücker Beiträge zur Sprachtheorie* 3), hg. von Gisella BRÜNNER und Reinhard FIEHLER. Osnabrück, Universität, 67-89. [A2]
- 1977.Gf Textrepräsentation und Lexikon als semantische Netzwerke. In: *Kasustheorie, Klassifikation, semantische Interpretation. Beiträge zur Lexikologie und Semantik* (= pt 11), hg. von Klaus HEGER und János S. PETŐFI. Hamburg, Buske, 341-358. [A2]
- 1977.Gg Dialektologie – Soziolinguistik – Texttheorie. In: *Dialectology and Sociolinguistics. Essays in honor of Karl-Hampus Dahlstedt 19 April 1977*, ed. by Claes-Christian ELERT, Stig ELIASSON, Sigurd FRIES and Sture URELAND. Umeå, University, 146-154. [E2]
- 1977.Ia Semantica, pragmatica, teoria del testo. In: *La linguistica testuale*, a cura di Maria-Elisabeth CONTE. Milano: Feltrinelli, 195-223. (Italian version of 1977.Ea; cf. also 1974.Ea) [A2]
- 1977.Ib Osservazioni sul componente grammaticale d'una teoria semiotica integrata dei testi. In: *La linguistica testuale*, a cura di Maria-Elisabeth CONTE. Milano, Feltrinelli, 224-247. (Italian version of 1977.Ga) [A2]
- 1977.Ic Dalla grammatica ad una teoria logico-semantica del testo. Tendenze attuali nella ricerca linguistica. *Strumenti Critici* 32-33, 1-43. (Italian version of 1976/77.Hc) [A2]

PETŐFI, János S. – Jürgen BREDEMEIER (Hg.):

- 1977.Ga *Das Lexikon in der Grammatik, die Grammatik im Lexikon* (= pt 13). Hamburg, Buske. [D]

PETŐFI, János S. – Hannes RIESER:

- 1977.Ea Some arguments against counter-revolution. On Marcelo Dascal's and Avishai Margalit's "A new 'revolution' in linguistics? 'Text-grammars' vs 'sentence-grammars'", *Linguistics* 188. 11-22. [A2]

Van DIJK, Teun A. – János S. PETŐFI (eds.):

- 1977.Ea *Grammars and Descriptions. Studies in Text Theory and Text Analysis* (= RTT 1). Berlin - New York, W. de Gruyter. [A0]

***

Az "Utam" eddig megjelent többi részeihez lásd:

PETŐFI S. János:

- 1991.H/u1 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
1. 1961–1966. A matematikai nyelvészeti orientáció időszaka. In: *Könyv Papp Ferencnek*, szerk. HUNYADI László et alii. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 385-392.
- 1993.H/u2 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
2. 1967–1969. A nyelvi műalkotások egy nyelvészeti megalapozottságú strukturális interpretációelméletének körvonalazása felé. In: *Szemiotikai szövegtan 6. A verbális szövegek szemiotikai megközelítésének aspektusaihoz (II)*. Szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 205-218.

- 1995.H/u3 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
 3. 1970–1971. Egy nyelvészeti megalapozású kotextuális szövegelmélet koncepciójának felvázolása. In: *Szemiotikai szövegtan 8. A verbális szövegek szemiotikai megközelítésének aspektusaihoz (III)*. Szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 237-248.
- 1996.H/u4 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
 4. 1972–1973. A kotextuális szövegelmélet tulajdonságai vizsgálatának időszaka (I). In: *Szemiotikai szövegtan 9. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplínáris környezetéhez (I)*. Szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 265-272.
- 1997.H/u5 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
 5. 1973–1974. A kotextuális szövegelmélet tulajdonságai vizsgálatának időszaka (II). In: *Szemiotikai szövegtan 10. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplínáris környezetéhez (II)*. Szerk. PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 211-220.
- 1994.H/u12-13 Utam a szemiotikai szövegtanhoz:
 12. 1988–1989. A multimediális irányultság kezdeti időszaka.
 13. 1990–1991. A szemiotikai textológia koncepciójának végleges kialakítása felé. In: *Szemiotikai szövegtan 7. A multimediális kommunikátumok szemiotikai textológiai megközelítéséhez*. Szerk.: PETŐFI S. János, BÉKÉSI Imre és VASS László. Szeged, JGYTF Kiadó, 157-174.

A vizuális irodalomról

Nagy Pál: Az irodalom új műfajai

ELTE BTK Magyar Irodalomtörténeti Intézete

Magyar Műhely, Budapest, 1995. 448 p.

Az irodalom új műfajai alapját – írja NAGY PÁL könyve bevezetőjében – az a tizenhárom előadás képezi, amelyet az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Intézete meghívására Budapesten tartottam, 1994 tavaszi szemeszterében, *A „posztmodern” eklektikától az elektro-vizuális képszövegekig* címmel. (...) A témát időközben kiszélesítettem, s – főleg a vizuális műfajok bemutatása miatt – terjedelmes képanyagot és részletes bibliográfiát csatoltam a szöveghez.

Az irodalom fogalmát (akkor is, ha e fogalmat tágabb értelemben használjuk) nehéz körülhatárolni. A következőkben bemutatott új műfajok némelyike “irodalminak is tekinthető” műfaj csupán. (15.)

A következőkben e könyv tizenkét fejezetéről kívánok rövid, informatív képet nyújtani anélkül, hogy a könyvben tárgyalt irányzatokkal kapcsolatban bármiféle értékelésbe bocsátkoznék.

Az első fejezet (*In media(s) res* (17-34)) a nyelv, a vizuális gondolkodás és az irodalom fogalmával foglalkozik, az irodalom fogalmát a beszélt, az írott / nyomtatott, valamint a video-képszöveg, a számítógépes szöveg és a virtuális szöveg kontextusában